

“Saatlerin Tıkırtısı” Hikâyesi Üzerine Metin Dil Bilimsel Bir İnceleme

A Text-Linguistic Study on the Story “Ticks of the Clocks”

Aysel HUSEYNADE*

Öz. Bu incelemede; Yusuf Atılgan'ın “zamanın geçmezliği” konusu üzerinde duran ve daha önce herhangi bir dergide yayınlanmamış olan “Saatlerin Tıkırtısı” isimli hikâyesinin, metnin bağdaşıklık görünümünü yansıtan küçük yapısı ve tutarlılık görünümünü yansıtan büyük yapısı, metin dil biliminin ilkeleri ve yaklaşımları ışığında ele alınarak incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı; örneklerine çok az rastlanan bu tür eserlerin analizinin yapılarak ilerleyen zamanlarda bu konuda yapılacak araştırmalara katkı sunmaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, Cibakaya 2.3 en son sürümü kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Hikâye toplam 790 kelime ve 177 cümleden oluşmaktadır. Yusuf Atılgan'ın “Saatlerin Tıkırtısı” hikâyesi, metnin küçük yapısı (gönderimsel ilişki, bağlantı ögesi, aynı kelimenin yinelenmesi, eksiltileli yapı, çıkarsamalar, eylem zamanı, cümleler arası bağinti ögeleri, metnin belirticileri) ve büyük yapısı (özelleştirme, genelleştirme, sebep-sonuç ilişkisi, karşılaştırma, karşılık ilişkisi) doğrultusunda incelendiğinde, yazar tarafından titizlikle oluşturulmuş bir metinle karşı karşıya kalınmaktadır. Çalışmamıza konu olan hikâyenin, parçaların birbirini tamamladığı ve bütün olarak inceleme için uygun bir metin olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Saatlerin Tıkırtısı, metin, bağdaşıklık görünümü, tutarlılık görünümü.

Abstract. In this research; the text of Yusuf Atılgan's story named “Saatlerin Tıkırtısı” (Ticks of the Clocks) on the time hanging heavy on the hands and which is not published in any magazine is examined in terms of its micro-structure reflecting the coherence of the text and macro-structure reflecting the consistency of the text in the light of principles and approaches of text-Linguistics. The main objective of this research is to analyze these types of literature Works which are rarely found and contribute to further potential researches to be conducted in the future. In this study, document analysis method which is one of the qualitative research methods is used. The study was conducted by using the latest version 2.3 of Cibakaya. The story consists of 790 words and 177 sentences in total. When the story text of ‘Ticks of the Clocks’ of Yusuf Atılgan is examined in terms of minor structure (anaphoric reference relation, connection element, repeating the same word, elliptical structure, inferences, verb time, inter-sentential connection elements, adverbs of the text) and macro-structure (privatization, generalization, cause and effect relationship, comparison, relation of contrast), we observe a text created meticulously by the author. It is observed that the text of the subject story of our study is appropriate for a review as a whole where the parts complement each other.

Keywords: Ticks of the Clocks, text, cohesiveness, consistency.

Toplumsal Mesaj.

Bu incelemede Yusuf Atılgan'ın “Saatlerin Tıkırtısı” isimli hikâyesi metnin bağdaşıklık görünümünü yansıtan küçük yapısı ve tutarlılık görünümünü yansıtan büyük yapısı, metin dil biliminin ilkeleri doğrultusunda incelenmiştir. Kısır bir döngü içinde olan bireyin kaçışını, hikâye boyunca yeni bir arayış içinde oluşunu, çeşitli mekân, imge, zaman, olay bağlamında ele alan bu hikâye araştırma için uygun örnek teşkil etmektedir. Bu incelemedeki amaç ilerleyen zamanlarda bu konuda yapılacak araştırmalara katkıda bulunacaktır.

Public Interest Statement.

This research is intended to review the story of Yusuf Atılgan titled “Ticking of Clocks” in terms of its minor structure reflecting the coherence of the text and major structure reflecting its consistency in accordance with the principles of text linguistics. This story which is about the escape of a person in a vicious circle, his search for the entire duration of the story in relation to various locations, images, time and events represents a suitable example for story research. The objective of this research is to contribute to any future research on this subject.

* Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0003-1393-9255>, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

1. GİRİŞ

Doğal dillerin işleyişini ve yapısını inceleyen bilim dalı olarak tanımlanan “dil bilimi”, 19. yüzyılın sonlarına doğru gelişerek insan bilimleri arasında önemli bir yere gelmiştir. 20. yüzyıl ise dil biliminin doruk noktaya ulaştığı bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda dil bilimi alanında oldukça yoğun çalışmalar yapılmıştır. F. Saussure başta olmak üzere birçok bilim adamı ortaya attıkları kuramlarla dil bilimi çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır (Gülen, 2007: 284).

Söz konusu dil bilimi çalışmaları kapsamında; Saussure’den sonra ortaya çıkan görüşlerden biri işlevsel dil bilimi iken diğeri ise üretici dönüşümsel dil bilgisidir. Bununla birlikte dil çalışmalarında daha çok ses birimleri yönünde fikirler ortaya koyan işlevsel dil bilimi, sözcük boyutunda kalırken dilin soyut yapılarını açıklamaya çalışan üretici dönüşümsel dil bilgisi ise, cümle boyutunda kalmıştır. Bu nedenle 1960’lı yıllardan sonraki genel eğilim, tümce düzeyini aşan dilin daha büyük birimleri üzerinde çalışma yapma yönünde olmuştur. Sözü edilen kuramların yanı sıra üçüncü bir dil bilimi olarak da değerlendirilen bu yeni alan “metin”, “sözcelem”, “söylem” gibi adlarla anılmıştır (Gülen, 2007: 285).

“Metin dil bilimi” terimi ilk olarak 1955 yılında Coseriu tarafından kullanılmıştır. Bununla birlikte “metin dil bilimi” kavramına değinmeden önce kısaca metin kavramını açıklamakta fayda bulunmaktadır (Yılmaz ve Topal, 2010: 776). Metinler, Türkçe öğretiminde en üst düzeyde birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinler üzerine yapısal, üretimsel, söylemsel/birey dil çözümlemelerinin yanı sıra; toplum dil bilimsel, psiko dil bilimsel, metin dil bilimsel çözümlemeler de yapılmaktadır (Aydın 2007: 120).

Metin; en gelişmiş bildirişim dizgesi olan insan dilinin, en üst düzeydeki birimi; cümleler/sözceler arası çeşitli düzeylerde yazar(lar)ı tarafından-bilinçli olarak-derin ve yatay, uzak ve yakın ilişkilerle oluşturulmuş bağdaşık, tutarlı bir dilsel düzenleme; ‘bütünlük’ ve ‘birlik’ arz eden, anlaşılabilen, özetlenebilen, yorumlanabilen ve metinsel/ sosyal/ kültürel/ durumsal bağlamlar içerisinde belli çıkarımlar/ sezdirimler ve iletiler içeren dilsel bir bütünlük; metinsellik özelliği taşıyan sözlü/yazılı (veya alternatif) iletişimsel üründür (Yılmaz, 2010: 2).

Başka bir ifade ile metin; öncelikle bir bütünlüğü çağrıştıran, sözlü ya da yazılı, çeşitli uzunlukta olabilen bir pasaja işaret eder (Güllü, 1994: VI). Kısaca metin, başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan, dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlanabilir (Günay, 2007: 33).

Metin dil bilimi (İng. *Text Linguistics*) ise, bir metni yapısal ve anlamsal bütünlükleri açısından değerlendirerek ve bu değerlendirme sonucunda metni oluşturan temel unsurları anlamaya yönelik yeni bir yaklaşımdır. Anlam bilimi ve belagat, anlamın gücüne yönelirken metin dil bilimi, bu anlam öbeklerinin birbiriyle olan bağlantılarını ve ilgisini ortaya koymaktadır (Aytaş, 2008: 56).

Diğer bir ifadeyle metin dil bilimi, metinsellik ölçütlerini araştıran ve metinleri sınıflandırma

Normlarını belirleyen bir dil bilimi alanıdır (Özkan, 2004: 168). Ayrıca Günay (2007: 51)’ın da belirtmiş olduğu gibi: “Metin dil bilimi, metnin örgütlenmiş biçimini, onun bünyesinde yer alan toplumsal, düşünsel, imgesel ve daha nice yapıların belirlenimlerini inceler”. Metin dil bilimi, günümüzde metin çözümlemesinde en çok kullanılan yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Karadeniz, 2012: 39).

Metin dil bilimsel incelemeleri, sözceler arası bağıntıların oluşturduğu üç temel yapı üzerine dayanmaktadır. Bunlar; küçük yapı (İng. *microstructure*), büyük yapı (İng. *macrostructure*) ve üst yapı (İng. *superstructure*) şeklinde sayılmaktadır.

Bunlardan küçük yapı, cümleler arası düzenlemeyi ilgilendirir. Cümleler arası ilişkileri ve bu ilişkilerin ortaya konmasını sağlayan bağdaşıklık kavramı küçük yapıyı oluşturur (Karadeniz, 2012: 43). Gönderimsel ilişki, bağıntı ögesi, yineleme, eksilteli yapı, çıkarsamalar, eylem zamanı, tümceler

arası bağıntı öğeleri, metnin belirtecileri gibi durumlar, metnin küçük yapısına yönelik incelemelerde ele alınır.

Büyük yapı ise, metin için genel anlamsal yapının incelenmesi söz konusu olduğunda ortaya çıkar. Tutarlılık kavramı büyük yapı için söz konusudur ve daha önce anlatılanların birbirini desteklemesi ve birbiriyle çelişmemesi olarak tanımlanabilir (Karadeniz, 2012: 43).

Metnin anlamlandırılması, o metnin büyük yapısının yani metindeki ana konunun-özün ortaya çıkarılmasıdır. Metnin büyük yapısı oluşturulmadan ayrıntıların ya da gereksiz bilgilerin atılması, dolayısıyla da anlamsal düzenleme yapılması olanaksızdır (vanDijk ve Kintsch, 1983: 190). Özelleştirme, genelleştirme, sebep - sonuç ilişkisi, karşılaştırma, karşıtlık ilişkisi metnin büyük yapısına yönelik incelemelerde ele alınır.

De Beaugrande ve Dressler, (1981)'e göre ise dilsel bir ürünün metin olabilmesi ve insanlar arasında etkili ve sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için yedi temel özelliğe sahip olması gerekmektedir. Bunlar; bağdaşıklık, tutarlılık, kabul edilebilirlik, amaçlılık, duruma uygunluk, bilgilendiricilik ve metinler arasılıktır. Bu yedi özellikten bağdaşıklık ve tutarlılık metin merkezlidir. Bu nedenle bu iki ilke, metin dil bilimi incelemelerinde en çok kullanılan metinsellik ilkeleridir (Coşkun, 2011: 881).

Dil dizgesinin düşünsel (İng. *ideational*), kişiler arası (İng. *interpersonal*) ve metinsel (İng. *textual*) olmak üzere başlıca üç işlevi vardır (Yılmaz ve Turanoviç, 2006: 189). Bu araştırmada; dil dizgesinin metinsel işlevi üzerinde durulmuş, Yusuf Atılğan'ın bir kasabada geçen ikinci ve son hikâyesi olan "Saatlerin Tıkırtısı" adlı hikâyesi, İlk Gençlik Çağında Öyküler kitabının II. cildindeki şekli esas alınarak, metnin bağdaşıklık görünümünü yansıtan küçük yapısı ve tutarlılık görünümünü yansıtan büyük yapısı metin dil bilimsel yöntemi ışığında incelenmiştir.

1.1 Amaç

Bu araştırmanın temel amacı; kendine özgü nitelikler taşıyan bu tür eserlerin analizinin yapılarak ilerleyen zamanlarda benzer konularda yapılacak araştırmalara öncülük etmek suretiyle araştırmacılara katkı sunmaktır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde, araştırılan olgularla ilgili bilgileri içeren yazılı materyallerin analizi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Analizler sonucunda elde edilen veriler açıklanarak analiz edilir, yorumlanır (Güven, 2014: 603; Güven, Halat ve Bal, 2014: 211).

2.2 Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını Yusuf Atılğan'ın "Saatlerin Tıkırtısı" adlı hikâyesi oluşturmaktadır.

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri doküman analizi ile elde edilmiştir. Araştırmada hikâyedeki bağdaşıklık ve tutarlılık kavramlarının incelenmesi Cibakaya 2.3 (Kaya, 2018) en son sürümü kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

2.4 Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında "Saatlerin Tıkırtısı" adlı hikâye öncelikle metin incelemesine tabi tutulmuştur. Bu bağlamda metin öncelikle konusu, özeti ve tematik yapısı (başlangıç, anlatı, bitiş) çerçevesinde incelenmiştir.

Sonraki aşamada ise araştırmanın amacına yönelik olarak, hikâyenin metin dil bilimsel incelemesi yapılmıştır. Bu kapsamda ise metnin bağdaşıklık görünümünü yansıtan küçük yapısı ve tutarlılık görünümünü yansıtan büyük yapısı metin dil biliminin ilkeleri ve yaklaşımları ışığında ele alınarak incelenmiştir.

3. METNİN İNCELENMESİ

3.1 Metnin Konusu

Saatlerin Tıkırtısı adlı hikâyenin isimsiz kahramanı, yazma sıkıntısı çeken bir yazardır. Sokağa, kendince kahraman arayışına çıkar ve “zamanın geçmezliği” bu arayışta bireyin iç dünyasında varoluşsal sorgulamalara yol açar, onu kısır bir döngünün içine hapseder.

3.2 Metnin Özeti

Sokağa çıkan yazar dükkânların önünden geçerken bir levhadaki isim (Saatçi A. Yayladan) yazarın dikkatini çeker ve saatçinin hikâyesini yazmak ister. Saatçinin kapısındaki cama burnunu dayayarak bir süre onu izler ve onun hikâyesini kafasında kurgulamaya başlar. Fakat her defasında da kurduğu hikâye kendisine yalanmış gibi gelir. Kahramanıyla ilgili gerçekleri öğrenmek istemez, çünkü üzülmekten ve kahramanını yanlış anlamaktan korkar. Her şeyi ince ayrıntısına kadar tasarlasa da sonunda saatçinin hikâyesini yazmaktan vazgeçer. Büyük bir sevgi beslediği saatçinin hikâyesini yazmayı beceremeyeceği ve onu yanlış anlatacağı korkusuna kapılan yazar bu duygular içerisinde bulunduğu kahveden çıkar. Yürüdüğü sokakta sağ tarafında kalan ayakkabı tamircisinin dükkânına gözü takılır ve oranın da içerisinde görünmediğine vurgu yaparak hikâyeyi bitirir.

3.3 Metnin Tematik Yapısı

“Saatlerin Tıkırtısı” adlı hikâyede toplam 790 kelime ve 177 cümle vardır. Çalışmaya konu olan hikâyenin tematik yapısı üç ana bölümde incelenebilir.

3.3.1 Başlangıç

Hikâyenin 9. cümlesinde, isimsiz kahramanın sokaktaki gözlemleri, dükkân betimlemesi, iç konuşmalarıyla düşlerini kanıtlaması anlatılmaktadır.

3.3.2 Anlatı

Hikâyenin 10. cümlesinde, anlatıya geçiş; 11. – 23. cümlelerde, odanın ve saatçinin betimlenmesi, yazarın, kahramanın farklı yönlerine dikkat çekmesi, hayalî olarak saatçiyle görüşmeyi tasarlaması anlatılmaktadır.

24. – 30. cümlelerde, kurgulanan saatçinin hikâyesi anlatılmaktadır.

32. - 37. cümlelerde, yazarın tasarladığı hikâyeyi beğenmemesi, onu inandırıcı bulmaması ve bunun nedenini açıklaması; 38. - 60. cümlelerde, yazarın karşısında saatçi varmış gibi ona sorular sorup, cevaplarını incelemesi ve bunları yaparken de saatçiye soru sorma gereği duymaması anlatılmaktadır.

61. – 72. cümlelerde, saatçinin evinin hayal edilmesi; 73. – 106. cümlelerde, pişmanlığından kurtulmak için saatçiyle konuşmaya karar vermesi, hikâyesini yazmak için öğrenmesi gereken önemli bir şeylerin olması, bunu saatçiye sormaması, bu yüzden bakkala, tabelacıya sormak istemesi¹, sonuçta ise bu konuda tek güvendiği aşçı çırağına soru sorma ihtiyacı hissetmesi anlatılmaktadır.

107. – 115. cümlelerde, aşçı çırağıyla yapılan konuşma; 116. – 123. cümlelerde, çocuğun betimlenmesi ve onunla konuşuyormuş gibi iç konuşmanın yapılması anlatılmaktadır.

125. – 128. cümlelerde, yazarın yine kararsız kalarak başkalarına soru sorma ihtiyacı hissetmesi ve bu düşüncelerle kahveye gitmesi; 129. – 152. cümlelerde, iç monolog biçimine dönüşen öyküde, yazarın-anlatıcının esas itibarıyla kendi iç dünyasını, yalnızlığını, varoluşsal problemlerini, dar ve karanlık bir dükkânda sürekli saat tıkırtıları arasında yaşayan saatçi imgesi bağlamında anlatışı anlatılmaktadır.

153.- 154. cümlelerde, dış mekâna odaklanma; 155. – 161. cümlelerde, saatçinin kendi kendine konuşması anlatılmaktadır.

¹ Ancak ilerleyen kısımlarda bundan da vazgeçtiği görülmektedir.

162. - 168. cümlelerde, saatçinin sabrının taşması; 169. - 170. cümlelerde, saatini, sevdiği saatçiye onartmaması anlatılmaktadır.

171. - 172. cümlelerde, aldığı kararın sebebinin açıklaması; 173.- 176. cümlelerde ise kahveden çıkışı anlatılmaktadır.

3.3.3 Bitiş

177. - 178. cümlelerde, bir hikâyenin bitişinin diğer yeni bir hikâyenin başlangıcı olduğu mesajı verilmektedir. Zira hikâyenin bu kısmında yazar ayakkabı onarıcısının dükkânını görmekte ve fakat -hikâyenin başlangıç kısmında saatçi dükkânının içerisini görememesinde olduğu gibi- burada da dükkânın içerisini görememektedir.

4. METNİN BAĞDAŞIKLIK GÖRÜNÜMLERİ

Bir metni oluşturan cümleler tesadüfen bir araya gelmiş, birbirinden bağımsız ve kopuk değildir. Her cümle gerçek karşılığını diğer cümlelerle kurduğu ilişkilerle kazanır (Coşkun, 2005: 50). De Beaugrande ve Dressler (1981: 3)'e göre bir yazının metin olmasındaki ilk şart bağdaşıklıkır.

Bağdaşıklık, bir yazının metin olmasını sağlayan, metin içi ilişkileri kuran dille ilgili özelliklerin tümüne verilen addır (Günay, 2007: 71). Dillon (1992: 1-15)'a göre bağdaşıklık, metnin devamlılığını ve birliğini sağlayan ve cümleleri bir arada tutan niteliklidir. Halliday ve Hasan (1976: 4) ise bağdaşıklık kavramını, metin içinde bir ögeyi diğer ögeye bağlayarak anlamlandırma, metnin birimleri arasındaki anlam ilişkisini sağlama durumu olarak tanımlamıştır.

4.1 Gönderimsel İlişki

Gönderimsel ilişkide, bu ilişkiyi sağlayan gönderim öğelerinin (İng. reference items), metinle ilgili salt kendilerine ait anlamsal yorumları bulunmamaktadır. Gönderim öğeleri, anlamsal yorumlarını bir diğer ögeyle kurdukları gönderim ilişkisinin değerlendirilmesi sonucu kazanır. Gönderim, durumsal (İng. *situational*); metin dışı (İng. *exophoric*); metin içi (İng. *endophoric*); metinsel (İng. *textual*) olabilir (Subaşı-Uzun, 1995: 36-37).

Her metinde başka öğelere göre yorumlanabilecek art gönderimsel (Fr. *anaphorique*) ve ön gönderimsel (Fr. *cataphorique*) birimler bulunur. Bu tür yapılar, sıralı cümlelerde dil ekonomisi adına yapılır. Daha uzun aralıklarla yapılanlarda ise, metnin tutarlılığı bağıntısı içinde değerlendirilir (Günay, 2007: 75).

4.1.1 Art Gönderimsel İlişki

Art gönderim, metinde daha önce ifade edilen bir dilsel birime ya da anlama dönerek yapılan gönderimdir (Crystal: 1980: 25). Başka bir ifadeyle art gönderim, gönderim ögesinin, kendisine gönderimde bulunulan öğeden sonra geldiği, yani gönderimin metinde geriye doğru bir ilişki meydana getirdiği gönderim türüdür. Türkçede art gönderim, ön gönderimden daha çok kullanılır (Coşkun, 2005: 57).

Genel metin içinde bir şey önce söylenir, sonra aynı şeye gönderimde bulunulur. Bir kişi, durum ya da nesne anlatının başında kısaca geçer ve sonra aynı şey ayrıntılı olarak açıklanır (Yılmaz ve Jahiç, 2008: 34). Hikâyede dikkati çeken art gönderimsel ilişki örnekleri şöyledir:

1. cümle ile 2., 4., 95., 96. cümleler arasında "Art Gönderimsel İlişki" kurulmuştur. Yazar hikâyenin ilk cümlesinde tabelâcı dükkânının önünde kurumaları için bırakılan levhalardan söz etmiş, metnin ilerleyen cümlelerinde de bu levhalardan birinde yazan ismin ve bu levhanın saatçiye ait olduğu kanaatini açıklamıştır. Yine metnin sonraki aşamalarında da tabelacı dükkânında gördüğü levhaların üzerinde yazan yazılardan söz ederek art gönderimsel ilişki kurmuştur.

(1) Tabelâcı dükkânının önünde yaş yaş, kurusunlar diye duvara dayanmış iki levha vardı. (2) Baktım birinde 'Saatçi A. Yayladan' yazılı. (4) Karşıdaki saatçinin bu levha, sormuş öğrenmiş gibi biliyordum bunu. (95) Besmeleler, 'Tevekkeltü al-Allah'lar 'El Kasibühabibul-lah'lar vardı. (96) Hiç

olmazsa bir tane 'Ah, minel aşk' olsaydı aralarında, hani 'he'nin iki gözünden iki damla yaş akan soyundan, yoktu.

5. cümle ile 6., 8., 9., 12., 13., 14., 28., 49., 62., 68. cümleler arasında “Art Gönderimsel İlişki” kurulmuştur. Yazar hikâyenin 5. cümlesinde yolu üzerinde olan dükkândan söz etmiş metnin ilerleyen cümlelerinde ise bu dükkâna dair özelliklerden, dükkânı işleten saatçiden bahsetmek suretiyle art gönderimsel ilişki kurmuştur.

(5) Küçücük dükkânın önünden her geçişimde hep aynı hüznü kaplardı içimi. (6) Bütün gün orada oturan benmişim gibi. (8) Daracaktı. (9) İçi karanlıktır diye düşünürdüm. (12) Saatçinin kapısındaki cama dayadım burnumu, içeriye baktım. (13) Loştu. (14) Saatçi bir masanın ardında oturuyordu. (28) Tabandaki tahta yarıklarından aşağı girecek. (49) Duvarlarda durmadan işleyen saatlar asılı olduğunu bilmek bana yeter. (62) “Bugün bir adam geldi, kapının camına burnunu dayadı diyecek.” (68) Saatçi daha alçak bir sesle, kendi kendine anlatır gibi anlatacak: “Burnu camda yassılmış...”

106. cümle ile 117., 118., 119., 120., 121., 122., 123., 166. cümleler arasında “Art Gönderimsel İlişki” kurulmuştur. Yazar hikâyenin 106. cümlesinde ise aşçı çırağından söz etmiş metnin ilerleyen cümlelerinde de bu aşçı çırağı ile ilgili betimlemelerde bulunarak ve ona karşı olan kanaatlerinden bahsederek art gönderimsel ilişki kurmuştur.

(106) Bu çocuk aşçının çırağı olacaktı. (117) Yüzüne ustura değmediği belliydi. (118) Yumuşak, uzunca tüyler vardı sakal başlarında. (119) Yüzü toplu ama sarımsı, gözleri parlak. (120) İnandım bu çocuğa, yalan söylemez o. (121) Ocağına düştün “abi”. (122) Deseydi inanacak mıydım ona? (123) Ne bileyim ben, demedi işte. (166) Yüzünde bir üzüntü, bir acıma izi olmayacak.

4.1.2. Ön Gönderimsel İlişki

Gönderim ögesinin, kendisine gönderimde bulunulan ögeden önce geldiği, yani gönderimin metinde ileriye doğru bir ilişki meydana getirdiği gönderimsel ilişki türüdür (Crystal, 1980: 55). Ön gönderimsel ilişki hemen her metinde az ya da çok bulunur. Genel metin içinde, daha sonra ayrıntılı anlatılacak bir kişi, durum ya da nesne anlatının başlarında kısaca geçer (Günay, 2007: 78).

Metinde dikkati çeken ön gönderimsel ilişki örnekleri ise şöyledir:

(7) Yolun çarşılığından kurtulup evlerinin başladığı ucundaydı dükkân.

(33) Büyük caddede pencereleri yeşil demir parmaklıklı yeni açılan bankanın karşısındaki bilmem ne acentası saatçiye gönderir.

(109) Bu çocuk aşçının çırağı olacaktı.

4.2 Bağıntı Ögesi

Metin içerisinde yer alan kelime, kelime grupları ya da cümleler arasında bağlantı kurulmasını sağlayan unsurlara bağıntı ögeleri adı verilir. Bağıntı ögelerinin cümle içerisinde; ekleyici, ayırt edici, zıtlık, zaman-sıralama, koşul, açıklama, örnekleme ve sebep bildirme gibi farklı görevleri bulunmaktadır (Coşkun, 2005: 78-87). Türkçede en sık kullanılan bağıntı ögeleri ve ama, fakat, de, ile, dahi, bile, hatta, ayrıca, bunun yanı sıra, buna ilaveten gibi sözcüklerdir (Güven, 2014: 602).

Metinde bağıntı ögesi olarak daha çok karşıtlık ilişkisi kurmaya yarayan ‘ama’; amaç ilişkisi kurmaya yarayan ‘diye’, seçenek oluşturulmasını sağlayan ‘hem de’ ve ekleyici bağıntı ögesi olan ‘ya’, ‘ya da’ kullanılmıştır:

29. cümle + ama

(29) Saatçi saati ödemeye hazır; ama (karşıt anlama geçiş) başkan düşman kesilecek ona.

119. cümle + ama

(119) Yüzü toplu ama sarımsı, gözleri parlak.

87. cümle + ama

(87) İçinden değerli bir parçayı değiştirir mi dersin?’ diye sorsam, ‘Eh, hiç duymadım ama belli olmaz.

151. cümle + ama 152 cümle

(151) 'Bir güreşken horoz beslesem' diye düşündü dün gece.

(152) Ama (Karşıt anlama geçiş) evde kümeslik yer yok.

1.cümle + sin diye

(1) Tabelâcı dükkânının önünde yaş yaş, kurususunlar diye duvara dayanmış iki levha vardı.

25. cümle + sin diye

(25) Değişmezdi bu: Belediye Başkanı, onarsın diye saatini gönderecek odacıyla.

27. cümle + ya

(27) Aksilik bu ya, silerken çarklardan biri elinden düşecek.

57. cümle + ya da

(57) "Ali ya da Ahmet'tir" diyorum içimden.

79. cümle + hem

(79) Hem hikâyemi yazmam için öğrenmem gereken önemli bir şey daha vardı.

4.3 Aynı Kelimenin Yinelenmesi

Metinde geçen kişi, durum ya da nesnenin metinde yeri geldikçe yinelenmesi, dizeler veya cümleler arasındaki bağıntıyı sağlamaktadır (Ekşi, 2015: 111). Bu öğeler her zaman aynı adla anılmayabilir. Her dilde aynı kişiyi, eşyayı, durumu, nesneyi belirtmek için değişik kullanım imkânları bulunmaktadır. Bunlar zamir kullanımı, eş anlamlı bir kelime ya da çağrışımsal bir adlandırma şeklinde karşımıza çıkabilir (Günay, 2007: 75).

Hikâyenin başkahramanı olan "Saatçi"den toplamda 18 defa bahsedilmektedir. Hikâyede saatçinin çalıştığı "dükkân" toplam 12 defa, zaman ölçüğü olan "saat" kelimesi ise toplam 15 defa geçmektedir. Farklı meslek dallarının isimleri bir defa geçse de "tabelacı"ya 2 defa, "aşçı"ya 4 defa, tabelacının "levhaları"na ise 4 defa rastlamaktayız. Ayrıca "horoz" kelimesine de 2 defa değinilmiştir. Bir bütün olarak yinelenen kelimeler ele alınırsa saatçi aslında ismi geçmeyen başkahramanın ruh halinin dışa yansımış bir tezahürüdür. Sadece bir defa ismi A. Yayladan diye geçiyor ama bunun da hiçbir önemi yoktur. Çünkü bu hikâyeyi zaten isimsiz kahramanımız olan yazar kurgulamıştır. Bu nedenle artık saatçinin bıyıklı olması ya da olmaması, isminin Ahmet olması veya olmaması hiçbir anlam ifade etmemektedir. O bir yazardır ve hayatını yazmak istediği de düşlerindeki saatçidir.

Dükkân kelimesine bakıldığında ise; burada asıl anlatılmak istenenin esasen dükkân olmayıp tek düze çerçevlenmiş bir hayat tarzının sürdürüldüğü yer olduğu anlaşılmaktadır. Saat her gün aynı akışında ilerlemekte ve bu istense de durdurulamaz. Metinde de sürekli bu husustan bahsedilmek suretiyle yine tek düze bir hayatın alışlagelmiş halde devam ettiği ve ne yapılırsa yapılsın değiştirilemediği imajı verilmektedir.

Metinde yardımcı, asıl anlatılmak istenene destek amaçlı kullanılan levha kelimesi ilk aşamada metne giriş için bir motif rolünü üstlense de daha sonra geçen cümlelerden ortamı tasvir için kullanıldığı görülmektedir. Levhadan yola çıkılarak artık yapılan işlerin sadece alışıldığı için yapıldığı, aşkın zevkin kalmadığı görülmektedir.

Horoz kelimesi ise sıradan bir hayata heyecan katmak için metne dâhil edilmiş olsa da sadece hayal olarak kalmaktadır. Çünkü yazar ne kadar şikâyetçi olsa da kendisi bile bu hayata alışmıştır.

4.4 Eksiltili Yapı

Eksilti, bir tümceden bir ya da birden çok ögenin silinmesi işlemi belirtir. Her dilde, kendi kullanım olanaklarından yararlanılarak, birden çok tümceyi, birbirlerine bağlı olarak daha kısa söyleme biçimi vardır. Bunlar eksiltili (Fr. *Elliptique*) yapı olarak tanımlanır (Günay, 2007: 83). Metinde geçen eksiltili yapılar şöyledir:

(2) (Ben) Baktım birinde 'Saatçi A. Yayladan' yazılı (43) (Benim) Vergimi arttırmak için mi gönderdiler bunu?' diye düşünür. (170) (Ben) Yazmayacağım onun hikâyesini, vazgeçtim.

4.5 Çıkarımlar

Çıkarımlar (Fr. *Inference*), verici tarafından iletilen bir bildiriden, alıcının çıkarabileceği anlamları belirtir. Sezdirim olarak metne yerleştirilen bu bilgilerin çıkarılma olarak alıcı (okuyucu) tarafından bulunması gerekir. Bu bir bakıma söylenmemiş olanın sezdirilmesidir. Farklı çıkarım biçimlerinden söz edilebilir. Bunlar; sezdirime dayalı, önvarsayım dayalı ve durumsal çıkarılma şeklinde sıralanabilir (Günay, 2007: 87).

Bu metinde sezdirime dayalı çıkarımlar söz konusudur. Yazar, sezdirimleri bilerek ve amaçlı olarak metnin içinde yerleştirmiştir. Çünkü yazar anlatı metnini daha kurgularken belirlediği bazı sonuçlara okurun da ulaşmasını istemektedir (Erden, 2002: 87). Örneğin (3) İçimi bir hüzün bürüdü. (5) Küçük dükkanın önünden her geçişimde hep aynı hüzün kapları içimi. (6) Bütün gün orada oturan benmişim gibi. (10) Saatçinin hikâyesini yazmak istiyordum. Bu cümlelere bakıldığında aslında kendisini saatçiyle bir bütün olarak gören ve saatçinin hikâyesini yazmak isteyen ama aslında kendi iç dünyasını kâğıda dökmeyi hedefleyen bir yazar söz konusudur. Daha ilk cümlelerde ise hayatından hiç de memnun olmayan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

(89) İyisi mi şu tabelâcıya sorayım. (90) Ne de olsa bir çeşit sanatçısıdır o. (91) İnanılır sözüne. (92) Yürüdüm. (93) Deminki yaş tabelâlar gene kaldırımın üstündeydi. (94) Birden camın ardında vitrine asık, sülüs yazısıyla yazılmış levhalar takıldı gözüme. (95) Besmeleler, 'Tevekkeltü al-Allah'lar 'El Kasibü habibul-lah'lar vardı. (96) Hiç olmazsa bir tane 'Ah, minel aşk' olsaydı aralarında, hani 'he'nin iki gözünden iki damla yaş akan soyundan, yoktu. (97) Nasıl güvenirdim böylesi bir adama! Burada ise artık zevkin, aşkın, sevdanın olmadığına vurgu yapılmaktadır. Çünkü yapılan her işin sevilerek ruhla yapılması gerekmektedir. Burada ise yazarımız o ruhu bulamadığı için güveninin sarsıldığını söylemektedir.

(172) Kahveden çıktım. (173) Sıkışmışım. (174) Genel ayakyoluna doğru yürüdüm. (175) Sokağa saptım (176). Baktım sağımda bir ayakkabı onarıcısının dükkanı vardı. (177) İçeri görünmüyordu. Son cümlelerde ise sonun başlangıcı yolu izlenmiş olup yoruma açıktır. Nitekim bu son yeni bir hikâyenin başlangıcıdır.

4.6 Eylem Zamanı

Eylemler ile ilgili dil bilimsel türlerden birisi olan zaman (Lat. *Tempus*), eylemin anlattığı işin, devrimin zaman açısından belirlenmesi, kesinleştirilmesi kavramıdır. Dilden dile değişen çekim yolları ile dile getirilen zaman kavramı, işi konuşan açısından aydınlatan, belirleyen dil bilimsel bir türdür (Aksan, 2000: 99).

(5) Küçük dükkanın önünden her geçişimde hep aynı hüzün kapları içimi.

(49) Duvarlarda durmadan işleyen saatler asılı olduğunu bilmek bana yeter. Durmadan zarfının yardımı ile bir süreklilik olgusu pekiştirilmektedir.

(160) 'Bir gün kurmayacak şunları' denilmektedir. Bu örnekte ise sürekli yapılan bir işin artık gün gelecek yapılmayacağına dikkat çekilmiştir.

4.7 Cümleler Arası Bağını Öğeleri

Cümleler arası bağını öğeleri metindeki tutarlılığı ve bütünlüğü sağlamada sözcükler, cümleler ya da paragraflar arası geçişleri belirtir (Günay, 2007:103).

(29) Saatçi saati ödemeye hazır; ama başkan düşman kesilecek ona (karşıtlık)

(62) 'Bugün bir adam geldi, kapının camına burnunu dayadı diyecek (katkı/ süreklilik)

(155) Sonra yeniden saatlere dönüyor (zaman)

4.8 Metnin Belirticileri

Metinler, kurgusu gereği belli bir sıralama içindedir. Bu sıralamada bir bağdaşıklık vardır ve aralarındaki ilişki de belirticilerle sağlanır (Günay, 2007:104).

(72) Şimdi pişmanım.

(155) Sonra yeniden saatlara dönüyor.

(168) Şimdi büyük bir sevgi duyuyorum saatçiya.

5. METNİN TUTARLILIK GÖRÜNÜMLERİ

Dil bilimciler arasında metin tutarlılığının kapsamıyla ilgili farklı görüşler bulunmakla birlikte tutarlılığın bir metnin en önemli özelliği olduğu hususunda bir görüş birliği mevcuttur. Metin dil bilimiyle ilgili ilk çalışmalarda tutarlılık, metinde cümle boyutunu aşan dil bilimsel (gramatik) ve anlamsal her türlü ilişkiyi kapsayan bağlantı olarak tanımlanmaktaydı. Ancak daha sonraları cümleler arasındaki dil bilimsel ilişkiler bir başka metinsellik ölçütü olan bağdaşıklık kavramı çerçevesinde ele alınmış, tutarlılık ise metin içindeki anlamsal ve mantıksal bağlantı olarak görülmüştür (Toklu, 2003: 124-125). Yani bağdaşıklık, metnin dil bilimsel yanı sıra ilgili iken, tutarlılık kabul edilebilirlik ile ilgilidir (Günay, 2007: 116).

5.1 Özelleştirme

Metindeki tutarlılık yapısının oluşturulmasında en sık başvurulan bağıntılardan birisi de cümleler arasında kurulan özelleştirme ilişkisidir. Dizideki bütünlüğü bozmadan durumla ilgili ayrıntıların aktarılmasında, cümleler arasındaki özelleştirme bağlantısından yararlanılmaktadır (Subaşı-Uzun, 1995: 113-114). Buna göre yazar, anlattığı olay, durum veya kişi ile ilgili kendi bakış açısını ortaya koyacak bir ifade kullanırsa "özelleştirme" yapmış olur (Ekşi, 2015: 112).

Hikâyede 32. cümle ile 33., 34., 35., 36., 37. cümleler arasında "özelleştirme bağlantısı" kurulmuştur. Yazar 32. cümlede, bu çeşit hikâyeleri niçin sevmediğini ayrıntılı olarak açıklamıştır. 33. cümlede, okuyucuyu metne yönlendiren soruya dikkat çekmekte ve sorunun cevabını çelişki yaratarak kendisi vermektedir. 35. ve 36. cümlelerde, dükkânın betimlemesini yapmıştır. 37. cümlede ise sorduğu soruya alaylı bir cevap vermiştir.

(32) Sevmem bu çeşit hikâyeyi, yalanmış gibi gelir bana. (33) Belediye başkanı saatini hiç bu çarşı ucundaki saatçiya gönderir mi? (34) Büyük caddede, pencereleri yeşil demir parmaklıklı, yeni açılan bankanın karşısındaki bilmem ne acentası saatçiya gönderir. (35) O dükkânın tabanı tahta değil, parkedir. (36) Düşen çark bulunur. (37) Genel Kitaplık memurunun saatini dört liraya silen o saatçi başkandan iki lira ister.

Hikâyenin 99. cümlesi ile 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106. cümleleri arasında da özelleştirme bağlantısı bulunmaktadır. Bu cümlelerde açıkların nasıl bir kişiliğe sahip oldukları üzerinde durulmuş ve kendinden eminlikle insan sarrafı olan yazarımızın gördüğü çocuğun aşçı çırağı olduğunu söylemesi işlenmiştir.

(99) Aşçıya soracaktım. (100) 'Aşçılar iyi kişilerdir. (101) Kişi oğlunu doyururlar, yoksullara parasız artık yemekler yedirirler, diyordum. (102) Dükkânın kapısından baktım. (103) Bir delikanlı masanın önünde oturmuş patates soyuyordu. (104) Erkendi. (105) Başka kimse yoktu içerde. (106) Bu çocuk aşçının çırağı olacaktı.

Yine hikâyede 168. cümle ile 169., 170., 171. cümleler arasında da özelleştirme bağlantısının kurulduğu görülmektedir. Bu cümlelerde artık saatçiya duyduğu büyük sevgi ve bu kararı vermesine neden olan düşüncesi paylaşılmış.

(168) Şimdi büyük bir sevgi duyuyorum saatçiya. (169) Onunla tanışmayacak kadar, saatim bozulsa ona değgin düşüncelerim değişir korkusuyla saatimi ona değil gidip o acenta saatçısına onartacak kadar büyük bir sevgi. (170) Yazmayacağım onun hikâyesini, vazgeçtim. (171) Beceremem, yanlış anlatırım diye korkuyorum.

5.2 Genelleştirme

Metindeki tutarlılık yapısının oluşturulmasında cümleler arasında kurulan genelleştirme ilişkisinden de yararlanılmaktadır. 'Genelleştirme' ile yazar bu metin aracılığı ile vermek istediği

etik mesajın daha somut bir şekilde algılanmasını hedeflemektedir (Yılmaz, 2010: 66; Ekşi, 2015: 112).

İnceleme konusu metinde 99. cümle ile 100., 101. cümleler arasında genelleştirme ilişkisinden yararlandığı görülmektedir.

(99) Aşçıya soracaktım. (100) 'Aşçılar iyi kişilerdir. (101) Kişioğlunu doyururlar, yoksullara parasız artık yemekler yedirirler, diyordum.

Yine metindeki 93. cümle ile 94., 95., 96., 97., 98. cümleler arasında da genelleştirme ilişkisinin varlığı dikkat çekmektedir.

(93) Deminki yaş tabelâlar gene kaldırımın üstündeydi. (94) Birden camın ardında vitrine asık, sülüs yazısıyla yazılmış levhalar takıldı gözüme. (95) Besmeleler, 'Tevekkeltü al-Allah'lar 'El Kasibü habibul-lah'lar vardı. (96) Hiç olmazsa bir tane 'Ah, minel aşk' olsaydı aralarında, hani 'he'nin iki gözünden iki damla yaş akan soyundan, yoktu. (97) Nasıl güvenirdim böylesi bir adama! (98) Döndüm.

5.3 Sebep- Sonuç ilişkisi

Sebep – Sonuç ilişkilendirmesi de bir içerik bağlantısıdır. Daha çok birleşik cümle yapıları içinde karşılaşılmaktadır. Metinde, sebep- sonuç ilişkilerinin kurulması genel olarak hatırlama amacına hizmet etmekte ve metni somutlaştırmaktadır (Yılmaz, 2010: 67; Ekşi, 2015: 113).

Metinde 38. cümle ile 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47. cümleler arasında sebep-sonuç ilişkilendirmesinin varlığından söz edilebilir.

(38) Ben saatçıya soru sormak gereğini de duymuyorum. (39) Yalan söyleyeceğini biliyorum. (40) 'İşler nasıl ustam?' desem gözlüklerinin üstünden kuşkuyla bakar bana. (41) 'Kim bu herif? (42) Neden soruşturup duruyor? (43) Vergimi arttırmak için mi gönderdiler bunu?' diye düşünür. (44) 'Kötü, kötü' der. (45) Ne soracağım ona? (46) Evli olduğunu, çocuğu olmadığını, çocuk istemediğini de biliyorum. (47) Bütün uyanık düş görenler gibi o da az bencildir.

5.4 Karşılaştırma

Metinde karşılaştırma bağlantısının kurulması ile metin çözücünün metindeki bazı sezdirimleri, çıkarımları ve verilmek istenen mesajı daha kolay ve daha somut bir şekilde algılayabilmesi amaçlanmaktadır. Bununla ayrıca metin çözücünün dünya bilgisine başvurup, etkin olarak metni yorumlaması hedeflenmektedir (Yılmaz, 2010: 67).

Hikâyenin 16. ve 17. cümlelerinde yazarın kafasındaki kahramanla gerçek kahraman karşılaştırılmıştır.

(16) Bıyısız oluşuna şaşım. (17) Kafamdaki bıyıklıydı.

Yine hikâyenin 33. ve 34. cümlelerinde çarşı ucundaki saatçi ile acenta saatçısı karşılaştırılmıştır.

(33) Belediye başkanı saatini hiç bu çarşı ucundaki saatçıya gönderir mi? (34) Büyük caddede, pencereleri yeşil demir parmaklıklı, yeni açılan bankanın karşısındaki bilmem ne acentası saatçıya gönderir.

5.5 Karşıtlık ilişkisi

Metinde karşıtlık ilişkisi kurularak asıl vurgulanmak istenen durum belirginleştirilir (Ekşi, 2015: 113). Karşıtlık ilişkisi kurulmak suretiyle, öncelikle nesnel bir anlatım sağlamak istenmekte, ayrıca metinde verilmek istenen iletinin okur tarafından onaylanması hedeflenmektedir (Yılmaz, 2010: 38).

Metnin 16. ve 17. cümleleri arasında örtük olarak “yazarların oluşturdukları hikâyelerdeki kahramanlar ne kadar gerçekçi de olsa yazar onu görmek istediği şekilde görecektir” algısı bulunmaktadır.

Yine metnin 33. ve 34. cümleleri arasında ise geleneksel saatçi dükkânı ile modern zamanın saatçi dükkânı karşılaştırılmıştır.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Yaptığımız incelemede Cibakaya 2.3 (Kaya, 2018) en son sürümü kullanılarak dizin çıkarılmış ve yenilenen kelimelerin sayıları belirtilerek bu kelimelerin hikayedeki yerleri tespit edilmiştir. Cümledeki kullanım amacı tespit edilen bu kelimeler ile ilgili metin üzerinde yorumlar yapılmış ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Seçilen yöntemin hikâye için uygunluğuna bakıldığında, Yusuf Atılgan'ın Saatlerin Tıkırtısı adlı hikâyesi metin bilgisine yönelik yapılan araştırmaya en uygun metin olarak nitelendirilebilir.

İlk paragrafta sokakta yürüyüşünü, etrafı gözlemlemesini ve asıl hedefinin saatçinin hikâyesini yazmak olduğunu belirten yazar, ilerleyen paragraflarda iç dünyası ile yaptığı konuşmalarla kafalarda soru işaretleri bırakmaktadır. Yer yer okuyuculara yöneltilen sorularla onları da düşünmeye sevk eden yazar, aslında son paragrafta yaptığı bu kadar beyin fırtınasını sadece beceremem vazgeçtim diyerek noktalamaktadır. Ancak bu bitiş yeni bir başlangıcı da beraberinde getirmektedir. Çünkü hikâyedeki anlatıcı, bir yazardır ve gördüğü her şey onun için bir malzemedir. Ve sıradaki başkahraman ayakkabıcı onarıcısı olacaktır.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

- Yusuf Atılgan'ın Saatlerin Tıkırtısı adlı hikâyesinde en sık kullanılan bağdaşıklık unsurlarından biri gönderimsel ilişkidir. İncelenen hikâyede en sık başvurulan gönderimsel ilişki şekli ise art gönderimsel ilişkidir. Metinde yer yer ön gönderimsel ilişki kullanımına da yer verilmiştir.
- İncelenen hikâyede en sık kullanılan bağdaşıklık unsurlarından biri de bağıntı ögesidir. Bağıntı ögesi, metin içerisinde yer alan kelime, kelime grupları ya da cümleler arasında bağlantı kurulmasını sağlayan unsurları ifade etmektedir. Hikâyede bağıntı ögesi olarak daha çok karşıtlık ilişkisi kurmaya yarayan 'ama', amaç ilişkisi kurmaya yarayan 'diye', seçenek oluşturulmasını sağlayan 'hem de' ve ekleyici bağıntı ögesi olan 'ya', 'ya da', kullanılmıştır.
- İnceleme konusu hikâyede yine en sık karşılaştığımız bağdaşıklık unsurlarından bir diğeri ise aynı kelimenin yinelenmesidir. Metinde 18 defa "saatçi", 15 defa "dükkân", 4 defa "levhaları", 4 defa "aşçı" ve 2 defa da "tabelacı" kelimelerinin yineleniği görülmektedir.
- Hikâyede yer yer eksiltili yapı, çıkarsamalar, eylem zamanı, cümleler arası bağlantı ögeleri ve metin belirtecileri gibi diğer bağdaşıklık görünüşlerinden de yararlanılmıştır.
- Metnin tutarlılık görünüşleri incelendiğinde ise hikâyenin tam anlamıyla bir bütünlük taşıdığı, bu nedenle de tutarlılık durumunun "Çok İyi" olduğu belirlenmiştir.

Özetle, Yusuf Atılgan'ın incelemeye konu edilen "Saatlerin Tıkırtısı" adlı hikâyesi bağdaşıklık kavramı açısından zengin örnekler barındırmakta, tutarlılık açısından da bir bütünlük arz etmekte, bu nedenle de anlatım daha etkili ve daha ahenkli bir hale gelmektedir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil – Ana Çizgileriyle Dilbilim* (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydın, M. (2007). *Dilbilim El Kitabı*. İstanbul: 3F Yayınları.
- Aytaş, G. (2008). *Çağdaş Gelişmeler Işığında Şiir Tahlilleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri*. Yayımlanmamış Doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun, E. (2011). Türk ve Göçmen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Metin Bağdaşıklığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 881-899.
- Crystal, D. (1980). *A First Dictionary of Linguistics and Phonetics*. London: Andre Deutsche.
- De Beaugrande, R. A. ve Dressler W. (1981). *Introduction to Text Linguistics*. New York: Longman Group Company.

- Dillon, W. (1992). Nuclear Sentences: Teaching Cohesion to L2 Business Writers. *Bulletin of the Association for Business Communication*, 55, 1-15.
- Ekşi, P. (2015). Metin Dilbilim Açısından Karşılaştırmalı Şiir İncelemesi Örneği: Nâbî'nin Tahmîsi ve Fuzûlî'nin Gazeli. *International Journal of Language Academy*, 3(2), 107-115.
- Erden, A. (2002). *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*. İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları.
- Gülen, T. (2007). Metin Çözümlemesine Farklı Bir Yaklaşım. *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 283-300.
- Güllü, N. (1994). “Sessiz Ev” Üzerine Bir Metindilbilim Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Günay, D. (2007). *Metin Bilgisi* (3. Baskı). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güven, A. Z. (2014). Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Bağdaşıklık ve Tutarlılık, *International Journal of Language Academy*, 2(4), 599-609.
- Güven, A. Z., Halat, S. ve Bal, M. (2014). Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Metinsellik Ölçütleri Açısından İncelenmesi, *International Journal of Language Academy*, 2 (3). 208-231.
- Halliday, M. A. K. ve Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. New York: Longman Group UK Limited.
- Karadeniz, A. (2012). *Modern Çözümleme Yöntemlerinin Şiir Çözümleme Becerisine Etkisi ve Şiir Öğretiminde Kullanılabilirliği*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, C. (2018). *Cibakaya 2.3*. <http://www.cevakaya.com/dosya-indir/> adresinden 10 Ağustos 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Özkan, B. 2004, Metindilbilimi, Metindilbilimsel Bağdaşıklık ve Haldun Taner'in “Onikiye Bir Var” Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 167-182.
- Subaşı-Uzun, L. (1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*. Ankara: Simurg Yayınları.
- Toklu, O. (2003). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Van Dijk, T. A. ve Kintsch, W. (1983). *Strategies of Discourse Comprehension*. NewYork: Academic Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, E. (2010). *Uygulamalı Metin Bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi
- Yılmaz, E. ve Jahiç, N. (2008). “Vire” Hikâyesi Üzerine Metindilbilimsel Bir İnceleme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 30-41.
- Yılmaz, E. ve Topal, Z. (2010). Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Çözümleme Yönteminin Uygulanması. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, XXVII (Bahar), 775-788.
- Yılmaz, E. ve Turanoviç, M. (07-08 Eylül 2006). Türk Yazınında 'Metinsel Odaklama' Örnekleri: Bir Motif, Üç Eser. *II. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilim Kongresi Kongre Bildirileri*, C. I, 189-208, SAÜ Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sakarya.

Extended Summary

Our research titled A Text Linguistic Research on Yusuf Atılgan's story titled "Ticking of Clocks" has the following first level second level and third level sub-sections: Introduction, Method, Findings, Discussion, Conclusion and References. Information about the three structures of text linguistic research, namely small structure, large structure and super-structure is provided and the basis of the research is established in introduction. An index is developed and the number of repeated words and their locations and uses in the story were determined using Cibakaya 2.3 (Kaya, 2018) the latest version. Comments and deductions were made about these words once the purposes of use in respective sentences were determined. After the summary of the subject matter of the story is provided, its thematic structure was examined in three main sections. These are: Introduction, body and conclusion sections. 1-9th sentences in the story are considered as the introduction; 10- 176th sentences are considered as the body and sentences 177 and 178 are considered as the conclusion. The micro-structure which reflects coherence in the text was reviewed under the subsections of reference relationship, anaphoric reference relationship, connection elements, repetitions of the same word, elliptical structure, inference, tense, sentence to sentence relation elements, adverbs of the text was reviewed in section 4. Examples for sub-sections are kept limited. 3 examples were reviewed for each sub-section. The macro-structure which reflects the consistency of the text was reviewed under the subsections of specialization, generalization, cause-effect relation, comparisons and contrasts was in section 5. The number of examples is limited both for the micro-structure and the macro-structure. 3 examples for each sub-section were reviewed. Section 6 discusses the conclusion based on the analysis of the text. Based on the findings of the research, it is possible to conclude that the selected story of Yusuf Atılgan is the most suitable text for our research on text linguistics.

The responsibility of interpretation of a literary narrative is shared between the author and reader. Literary narrative can also be defined as "common discourse fields" which are shared by and which establish a communication between the author and text analyzer. In modern literature narrative; the author is not just text only creator and the reader is not just text only consumer. The author deliberately wants to make the reader active in reading/comprehension/interpretation stages, to engage the reader by using several linguistic tools and to give the reader some sort of co-author mission/role (Yılmaz, 2010:61 akt Yılmaz and Turanoğlu, 2006: 208). We can conclude that in our story the reader is not just a consumer but is actively involved to find the message embedded in the text intentionally by the author. The words in the story are presented not randomly but rather in an order and they act as tools to find the real meaning. Transitions between paragraphs are done masterfully and the focus is kept on the main problem, "unpassing of time". In the 7th section, it is discussed whether the research which reviews the macro-structure reflecting the consistency of the text and the micro-structure reflecting the coherence of the text is suitable for this story. This story represents an example for text-linguistic research.

The text in terms of linguistics is a successive string of sentences which constitute a consecutive, ordered and meaningful whole. This order is not a coincidental situation; on the contrary, it is made by the author deliberately with a specific order of logic. The text is a unique whole different from the sum of its sentences. It is a meaningful structure which is not made of sentences but made by sentences. (Günay, 2007: 44)

From this point of view, we may say that the text 'Ticking of Clocks' of Yusuf Atılgan which we have reviewed has a very rich set of words and stands out with self-talking of our author who is seeking for a subject throughout the story. It is observed in the text where self-talking is also used that the author has opinions contradicting with himself and realities and with this behavior, he wants to engage the reader and have the reader make analysis and selections. For example: I don't like this type of stories, it seems like a lie to me. How would a mayor send his clock to this watchmaker at the end of the bazaar? He would send it to a watchmaker which is an agency of something in the big street across the newly opened bank, with green barred windows. The floor of that store would be not wood but parquet. As seen in this example, the text is provided as a whole and when it is reviewed as a whole the real meaning hidden in the text can be revealed. Of course, this meaning is not included in the superficial structure of the text but embedded in the text waiting to be found by the reader. So, the reader's first task is to establish a contact with the text and find the gaps left for him to give meaning.